

la impressió que la literatura dels parlars d'oc és un organisme viu i no una simple matèria d'història.

Malgrat aquestes petites remarques, el llibret és una bona guia d'introducció als estudis occitans. La bibliografia sumària que clou el volum no oblida cap obra veritablement essencial.

A. S. i B.

JULES VERAN : *Les Poétesses provençales du moyen âge et de nos jours*. Paris, Librairie Aristide Quillet, [1946]. XXIV + 310 pàgs.

És interessant d'assenyalar, encara que una mica tard, l'aparició d'aquest llibre que recull i comenta amplament la producció lírica de les *trobairitz* del segle XIII i hi ajunta una tria, no massa extensa, d'algunes poetesses occitanes¹ a partir de 1863. La presentació acurada i luxosa de l'edició (bell paper vitella, agradosos caràcters Granjon, espirituals i gracioses vinyetes de Marcel Jeanjean acolorides a la trepa) fan del volum un veritable regal per als bibliòfils. La redacció dels comentaris, tothora elegant i amable, revela un real talent expositiu i contribueix eficaçment a fer altament interessant la lectura d'un llibre que defuig volgudament l'eixutesa de l'erudició estricta. Però aquest aspecte doblement amable de la tipografia i de la redacció, no minimitza gens la vàlua informativa del conjunt. Sota la seva aparença lleugera, el llibre és una excel·lent guia a través de la producció lírica femenina d'Occitània.

Fa més de cinquanta anys, Oscar Schultz-Gora havia emprès la tasca de reunir l'obra de les poetesses provençals en una antologia sumàriament anotada, de difusió no massa extensa. El llibre de J. Veran reprèn amb major amplitud l'intent de l'erudit alemany.

En una breu introducció (pàgs. IX a XXIV) l'autor revisa el lloc donat a les poetesses provençals dins la bibliografia trobadoresca. Després d'analitzar la teoria de l'amor cortès, ens exposa les principals aventures amoroses dels trobadors, espigolades en les velles biografies i en les *razós*: llegenda del «cor menjat» (Guillem de Cabestany i la dama de Castell-Rosselló), la dama que «se'n rendec als Patarics» o herètics (aventura de Ramon Jordà amb la muller de R. Amell de Pena), la lloba de Penautier (Peire Vidal i Azalais i el teixit d'aventures amoroses de l'un i l'altra), les aventures de l'*espirail* (Raimbaut de Vaqueires i Beatriu, la germana del marquès de Montferrat) i del «guant» (Guerau de Bornelh i Alemanda d'Estanc). L'autor subratlla l'aspecte novellesc d'aquestes llegendes, resseguides en agradoses digressions a través de llurs diversos avatars. (Així, per a no citar més que la del «cor menjat» el lector troba hàbilment comentats el *planç* de Sordel a la mort de Blacàs, el somni que Dante relata en la *Vita nuova*, la biografia de G. de Cabestany, el *lai d'Ignaure*, el conte del *châtelain de Coucy* de Jaquet Bretex, l'*Ensenhamen de l'Escudier* d'Arnau-Guillem de Marsan, la novella del *Decameron* i fins un text de Mistral). No deixa tampoc d'anotar les contradiccions i impossibilitats histò-

1. L'autor les anomena *provençals*, però se n'excusa a mitges a la pàgina 224 : «*Quelque soit la province à laquelle appartiennent ces poétesses et dans quelque dialecte qu'elles aient écrit, elles ne nous en voudront pas, certainement, en les rassemblant ici sous le titre de Provençales, de les présenter au public sous le ruban de Mireilles.*»

riques que moltes d'elles contenen, i conclou que «il est bien difficile de faire la part du roman et de la réalité». Amb tot, són un document psicològic interessant, perquè «elles rendent leur humanité à des êtres qu'on serait tenté, parce qu'on s'est plu jusqu'ici à rapporter d'eux, de considérer comme irréels ou tout au moins comme vivant dans un monde artificiel» (pàg. 28).

La part més important del llibre conté el text i la traducció francesa de les obres de les poetesses, relligades per comentaris senzills donant les necessàries notícies biogràfiques, històriques i literàries. El text, que reproduceix el de Raynouard amb algunes correccions degudes a Schultz-Gora, a l'autor i a suggerències d'amics, no s'acompanya de variants, però donen una lliçó correcta i comprensible, fruit de la cura amb què ha estat adoptada. Donat el caràcter del llibre i el propòsit de l'autor, no podríem fer-los un retret d'aquesta manca d'aparat crític. La traducció també posa en evidència una excellent fidelitat aliada a una recerca, sempre reeixida, d'equivalències.

L'obra amorosa de les *trobairitz* se'ns mostra, a través del seu realisme i de la seva franquesa, com una confidència tenyida d'una fina sensualitat, adés exultant, adés melangiosa. Tençons i partiments ens les mostren també hàbils i expertes en els jocs de contesa. Una d'elles — Germonda de Montpeller (si mai ha existit realment) — s'ha exercit en l'ús del sirventès: la seva violenta defensa de Roma contra la vigorosa invectiva de Guillem Figueira, si bé la mostra exempta de tendreses, «elle ne peut frapper qu'avec des mains de femme»; però, sobretot, és un nou signe dels temps: el crepuscle de la poesia trobadoresca.

Les darreres pàgines del volum contenen una assenyada antologia de nou poetesses modernes. Alguns noms seran per al lector poc iniciat veritables revelacions. En conjunt, aquesta producció moderna es revela digna continuadora de l'obra de les *trobairitz*, per la llibertat d'expressió, la delicadesa de sentiments i la fermesa d'estil. La veu ardent de l'Aubenalenco (Marcella Drutel), per exemple, no desdiu de la sensualitat tendra de la Comtessa de Dia, mentre que els accents virils i fins violents de Filadelfa de Gerda són dignes de la millor tradició dels sirventesos medievals. La conclusió del llibre és una bella pàgina d'esperança: «la langue [provençale] n'est pas morte ni ne veut mourir»; «C'est un phénomène bien remarquable que des femmes, en dépit de l'éducation qu'elles avaient reçue, et rompant délibérément les préjugés en cours contre le *patois*, aient voulu confier leurs pensées, leurs sentiments, leurs rêves, à une langue officiellement ignorée, proscrite de la *bonne société*, mais dont elles connaissaient, elles, les titres de noblesse, dont elles savaient tout ce qu'elle représentait» (pàg. 302).

Llibre de redacció clara i agradable, i ben informat. Sota l'amabilitat discursiva del conjunt hi ha una sòlida preparació i una gran habilitat a exposar, sense insistir massa i com de passada, els temes essencials de la poesia trobadoresca, la seva repercussió i els nombrosos problemes que suscita. Assenyalem només algunes errades d'impremta que enlletgeixen el text provençal i els anacronismes evidents de les petites vinyetes que comenten espiritualment el text.

A. S. i B.